

Suomi — IMF:n neljännen sopimusartiklan mukainen konsultaatio vuonna 2015

Yhteenveto loppulausunnosta

Suomen talous on ollut taantumassa kolmen vuoden ajan, kun suhdanne- ja rakenteelliset sokit ovat harvinaisella tavalla toteutuneet yhtäaikaisesti. Talouskehityksen elvyttäminen tehostamalla tuottavuutta ja kasvattamalla työvoiman osallistumisastetta on Suomelle keskeinen haaste. Tämä edellyttää kattavia rakenteellisia uudistuksia mukaan lukien palkkaneuvottelujärjestelmä, työttömyysvakuutus ja aktiiviset työmarkkinaohjelmat. Samalla finanssipolitiikassa olisi löydettävä tasapaino tarvittavien sopeutustoimien ja elpymisen turvaamisen välillä.

Syvän taantumän jälkeen elpymisvauhdin arvioidaan olevan vaatimatonta. Bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 0,4 % vuonna 2015 osin yksityisen kulutuksen vauhdittamana, sillä hidas inflaatio ja asuntolaintojen takaisinmaksun vapaavuodet tukevat kotitalouksien ostovoimaa. Kasvun arvioidaan kiihtyvän 0,9 prosenttiin vuonna 2016 lähinnä paperiteollisuuden investointien tukemana. Kauppakumppanimaiden vaimea kasvu, odottamattomat rahoitusmarkkinasokit tai julkisen talouden tasapainottamisen ennakoitua suurempi vaikutus voisivat jarruttaa elpymistä. Ellei rakenneuudistuksia jatketa, keskipitkän aikavälin kasvu jää paljon hitaammaksi kuin ennen kriisiä.

Uuden hallituksen kattava rakenteellisten uudistusten suunnitelma lupaa vauhdittaa kasvua, mutta ohjelmaa on kehitettävä edelleen ja se on toteutettava. Viime vuoden sopimus eläkeuudistuksista auttaa osaltaan hidastamaan työn tarjonnan supistumista ja pienentää valtiontalouden pitkän aikavälin kestävyysvajetta. Tuore esitys eduskunnalle kaupan aukioloaikojen vapauttamisesta on tervetullut konkreettinen askel, ja sillä voi olla välitön positiivinen vaikutus työllisyyteen ja kokonaistuotantoon. Viimeaikaiset suunnitelmat työverokiilan, ylityökorvausten ja palkallisten vapaapäivien vähentämiseksi auttavat osaltaan parantamaan kilpailukykyä, mutta eivät poista tarvetta kattavampiin työmarkkinauudistuksiin. Tällaisia uudistuksia joudutaan vielä kehittämään lopulliseen muotoonsa.

Valtuuskunta korosti muutamia ensisijaisia uudistuskohteita. Keskitetty työehtosopimusneuvottelujärjestelmä pienentää palkkaeroja ja rajoittaa yritysten kykyä sopeuttaa palkkoja yrityskohtaisen tuottavuuskehityksen mukaisesti. Tämä vähentää kannustimia palkata työvoimaa paremman tuottavuuden toimintaan ja vaikeuttaa tarvittavaa sopeutusta. Se myös johtaa suhteellisen suureen minimipalkkaan, joka vähentää matalapalkkaisen työvoiman kysyntää ja lisää rakenteellista työttömyyttä. Työmarkkinoille osallistumisen lisäämiseksi ja työn kannustimien vahvistamiseksi työttömyyskorvauksia tulisi uudistaa muun muassa rajoittamalla etuuksien kestoja ja parantamalla seurantaa. Osa näistä uudistuksista koituvista säästöistä tulisi käyttää vahvistamaan aktiivisia työmarkkinaohjelmia esimerkiksi varhentamalla ja laajentamalla ilmoittautumiskäytäntöä. Koska työttömyys on kasvussa, hallituksen suunnitelma leikata aktiivisen työmarkkinapolitiikan menoja on huolestuttavaa. Kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuden lisääminen kasvualueilla helpottaisi työvoiman liikkuvuutta huomattavan työttömyyden alueilta. Rahoituksen lisääminen tutkimukseen ja kehitykseen, mukaan lukien hyvin suunnitellut verokannustimet, voisi vauhdittaa innovaatioita ja tuottavuutta.

Elpymistä vahvistaisi vauhdiltaan ja rakenteeltaan mahdollisimman kasvua tukeva julkisen talouden tasapainottaminen. Julkisen talouden tasapainottamista tarvitaan pitkän aikavälin kestävyuden varmistamiseksi ja EU:n sääntöjen noudattamiseksi, mutta siitä aiheutuu riskejä lyhyen aikavälin kasvun kannalta. Tässä suhteessa julkisen talouden sopeuttamisessa painopisteen tulisi ensisijaisesti olla puuttumisessa pitkän aikavälin paineisiin, kuten toteuttamalla kaavailut terveys- ja sosiaalipalvelujen uudistukset. Hyvin tunnistettuihin tarpeisiin kohdistuvien ja potentiaalista kasvua lisäävien infrastruktuuriprojektien leikkauksia tulisi välttää. Ansiotuloverovähennysten kasvu vuonna 2016

tukenee osaltaan kulutusta. Työttömyysvakuutusmaksujen suunnitellun korotuksen viivyttämällä voitaisiin välttää työkustannusten kasvu, kun työvoiman kysyntä on heikkoa. Kaavailtu kasvupaketti tulisi toteuttaa mahdollisimman etupainotteisesti, mikä tukisi kasvua, kun sitä eniten tarvitaan.

Rahoitusvakauteen kohdistuvat riskit näyttävät olevan hallinnassa, mutta on tärkeää varmistaa, että järjestelmät ovat vahvat tulevien sokkien käsittelemiseksi. Pankit toimivat kannattavasti, ja ne ovat hyvin pääomitettuja. Kotitalouksien lainojen kasvu ja asuntojen hintojen nousu ovat hidastuneet, ja asuntojen hinnat näyttävät suurin piirtein vastaavan talouden tilaa. Viime vuoden luottolaitoslaissa säädettiin makrovakauserjestelmästä ja otettiin käyttöön siihen liittyvät politiikkavälineet. Järjestelmää voidaan edelleen vahvistaa etenkin lisäämällä siihen järjestelmäriskipuskuri. Myös alueellista yhteistyötä rahoitusvakautta koskevista kysymyksistä tulisi lisätä.